

1914-1918 Yılları Arasında Bulgaristan

Sermin Yavaş Kurt¹

DOI: 10.5281/zenodo.14588984

Öz

Coğrafi konum olarak Avrupa'ya yakın olan Bulgaristan, dünyada yaşanan olaylardan da etkilenmiş ve lider devletlerin de Bulgaristan'a önem vermesini sağlamıştır. 1914 yılının başında henüz birinci dünya savaşı başlamamışken Bulgaristan kendi ayakları üzerinde durmaya yeni başlamış bir devlettir. Bulgaristan 1914 yılına Balkan savaşlarında kaybettiği yerlerin acısı ve o zamanlarda yaptığı hatalar üzerindeyken girmiştir. Bulgaristan'da bulunan Liberal hükümet ile birlikte Çar Ferdinand savaşın başı olan 1914 yılında tarafsızlığını açıklamıştır. Avusturya Sırbistan'ın tutumu karşısında 28 Temmuz 1914 tarihinde Belgrad'ı bombalayarak Sırbistan'a savaş ilan etmiştir. Almanya Bulgaristan'a Balkan Savaşları sonucunda elde edemediği Makedonya topraklarını vaat ederek Bulgaristan'ı kendi yanında savaşa sokmaya ikna etmiştir. Alman Generali Mackensen eylül ayında ağır toplarla Belgrad'ı bombalamaya başlamıştır. İngiliz ve Fransızların asker takviyesini zamanında yetiştirememesi ve yeteri kadar asker gönderememesi yüzünden, Sırbistanın kenti sokak sokak sıkı bir şekilde savunmasına rağmen Belgrad düşmüştür. Belgrad'ın düşmesi üzerine 14 Ekim'de Bulgaristan'da savaş ilan etmiştir. Sırbistan'ın geçici başkenti yapılan Niş üzerine yürümüşlerdir. 15 Eylül'de İtilaf devletinin askerleri Bulgaristan'a saldırmış ve üç gün içinde Bulgaristan'ın cepheleri çökertilmiştir. Bu saldırının ardından Bulgaristan askerleri isyan ederek ayaklanmışlardır. Bulgaristan hem askerlerin ayaklanmasıyla uğraşmış hem de İtilaf devletlerinden ateşkes anlaşması talep etmişlerdir. 29 Eylül 1918 tarihinde Bulgaristan ile İtilaf Devletleri arasında savaşı sona erdiren Selanik Ateşkes Anlaşması imzalanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Birinci Dünya Savaşı, Selanik Ateşkes Anlaşması, Ferdinand, İtilaf Devletleri, İttifak Devletleri

Bulgaria from 1914 to 1918

Abstract

Bulgaria, which is geographically close to Europe, has also been affected by the events in the world and has enabled the leading states to attach importance to Bulgaria. At the beginning of 1914, when the First World War had not yet started, Bulgaria was a state that had just started to stand on its own feet. Bulgaria entered 1914 with the pain of the places it had lost in the Balkan Wars and the mistakes it had made at that time. Together with the Liberal

¹ Biyoloji Öğretmeni, MEB, Avclar Mehmet Baydar Anadolu Lisesi, serminyavas@hotmail.com.

government in Bulgaria, Tsar Ferdinand declared his neutrality at the beginning of the war in 1914. Austria declared war against Serbia by bombing Belgrade on 28 July 1914 against Serbia's attitude. Germany persuaded Bulgaria to enter the war on its side by promising Bulgaria the Macedonian territories that it could not obtain as a result of the Balkan Wars. German General Mackensen started bombarding Belgrade with heavy artillery in September. Because the British and French could not send enough troops and reinforcements in time, Belgrade fell, despite the Serbs' tight defence of the city street by street. Following the fall of Belgrade, Bulgaria declared war on 14 October. They marched on Nis, which was made the temporary capital of Serbia. On 15 September, the Allied troops attacked Bulgaria and within three days the Bulgarian fronts collapsed. After this attack, Bulgarian soldiers rebelled and revolted. Bulgaria both dealt with the uprising of the soldiers and demanded an armistice agreement from the Entente states. On 29 September 1918, the Thessaloniki Armistice Agreement was signed between Bulgaria and the Entente States, which ended the war.

Key Words: First World War, Thessaloniki Armistice Agreement, Ferdinand, Entente States, Alliance States

Extended Abstract

This article, which focuses on Bulgaria's situation between 1914 and 1918, describes how Bulgaria entered 1914 with the pain of the territories it lost during the Balkan Wars and the mistakes it had made during that period. The Liberal government in Bulgaria, along with Tsar Ferdinand, declared neutrality at the beginning of the war in 1914. Germany convinced Bulgaria to join the war on its side by promising the Macedonian territories that Bulgaria had failed to obtain after the Balkan Wars.

In September, German General Mackensen began bombing Belgrade with heavy artillery. Due to the failure of the British and French to send reinforcements in time and in sufficient numbers, Belgrade fell despite the Serbs' strong street-by-street defense of the city. Following the fall of Belgrade, Bulgaria declared war on October 14 and advanced toward Niš, which had been made Serbia's temporary capital. Despite the firm resistance of the Serbs and the French reinforcements, the fall of Kragujevac on October 31 dealt a heavy blow to the Serbs. The Serbs, along with their people, were forced to retreat tragically through Albania.

As the war progressed, it became exhausting and hopeless for both Bulgaria and the other belligerents. By 1918, the war ended where it had begun: in the Balkans. Bulgaria faced not only internal turmoil but also difficulties with its allies, the Ottoman Empire and Germany. When Bulgaria learned that the Allied forces were preparing an attack on the southern front near Thessaloniki, it requested reinforcements from Germany. However, Germany rejected this request.

On September 15, the Allied forces attacked Bulgaria, and within three days, Bulgarian frontlines collapsed. Following this attack, Bulgarian soldiers revolted and mutinied. Bulgaria had to deal with these uprisings while simultaneously seeking an armistice with the Allied powers. On September 29, 1918, the Thessaloniki Armistice was signed between Bulgaria and the Allied powers.

The British press accused Tsar Ferdinand of leading his people into disaster and speculated that he would soon abdicate. This prediction proved accurate when Ferdinand

abdicated on October 3, 1918, in favor of his son Boris. He then left the country, settling in Coburg, where he died in 1948.

At the end of the war, Wilson, in a speech to Congress, stated that nations should determine their own fate, no state should covet another state's sovereignty, and the sovereignty of peoples should not be determined by secret agreements made by either enemy or allied states. However, Britain and France, believing they had borne the brunt of the war, appeared to adhere to these principles but still sought territorial gains for themselves. They were also reluctant to fulfill the promises they had made to countries such as Italy to persuade them to join the war.

Giriş

Bu makalede 1914 yılından başlayarak 1918 yılının sonuna kadar olan süreçte Bulgaristan'ın genel durumu hakkında bilgi verilmiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte Bulgaristan'ın savaşa katılmasıyla devam eden süreçler okuyucuya sunulmuştur. Bu bilgilere genel olarak telif ve tetkik eserlerden, ansiklopedilerden, akademik makalelerden ve yüksek lisans tezlerinden ulaşılmıştır. Söz konusu olan bu kaynaklar; Ökkeş NARİNÇ Bulgar Kaynaklarına Göre Birinci Dünya Savaşında Bulgaristan ve Türk - Bulgar İlişkileri, Barbara Jelavich Balkan Tarihi 2 20. Yüzyıl, Lord Kinross Atatürk Bir Millet in Doğuşu, James Joll - Gordon Martel Birinci Dünya Savaşı Neden Çıktı?, Fahir Armaoğlu 20.Yüzyıl Siyası Tarihi, Basil Liddell Hart Birinci Dünya Savaşı Tarihi, Joseph Pomiankowski Osmanlı İmparatorluğunun Çöküşü (1914-1918 1. Dünya Savaşı), Pierre Renouvin I. Dünya Savaşı, Zafer Çakmak Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Bosna-Hersek'i İşgali Ve Sonrasında Osmanlı Devleti İle Yaptığı Antlaşma, Ökkeş Narinç İki Komşunun İlk İttifakı 1915-1918 (Osmanlı Devleti-Bulgaristan), Mehmet Biçici Hatıratlarla Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşına Girişi, Yusuf Aydın Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin Cihad İlan Etmesinin Doğu Türkistan'daki Yankıları, Ökkeş Narinç –Mustafa Ekincikli Balkanlarda Denge Oyunu 1914, Muzaffer Başkaya İngiliz Basınına Göre Bulgaristan'ın Birinci Dünya Savaşı'ndan Çekilişi ve Selanik Antlaşması, Cemal Kemal Mustafa Kemal'in Mondros Mütarekesi'ne Tepkisi, Emine Bayraktarova Bulgaristan'daki Müslüman Azınlıkların Statüsü (1908-1919), Birinci Dünya Savaşı Ansiklopedisi'dir.

1. Birinci Dünya Savaşı Başlamadan Önce Bulgaristan'ın Genel Durumu

Coğrafi konum olarak Avrupa'ya yakın olan Bulgaristan, dünyada yaşanan olaylardan da etkilenmiş ve lider devletlerin de Bulgaristan'a önem vermesini sağlamıştır. 1914 yılının başında henüz birinci dünya savaşı başlamamışken Bulgaristan kendi ayakları üzerinde

durmaya yeni başlamış bir devlettir. Bulgaristan 1914 yılına Balkan savaşlarında kaybettiği yerlerin acısı ve o zamanlarda yaptığı hatalar üzerindeyken girmiştir (Narinç, 2020).

Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Bulgaristan'da halkın %80'i tarımla uğraşmıştır. Bu yıllarda meydana gelmiş olan hızlı nüfus artışı insanların yaşam koşullarını da zorlamaya başlamıştır. Amerika'da üretilen buğdayın Avrupa piyasasına girmesiyle ürün bollasıp fiyatlar düşünce Bulgaristan'ın tarım ile uğraşan köyü insanları zor duruma düşmüştür (Jelavich, 2009).

Bulgaristan'ın ekonomisi üzerinde Almanya ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun etkisi görülmüştür. Hem ihracat hem de bankacılık alanlarında etkili olmuşlardır. Berlin ve Viyana bankaları Bulgar halkı borçlandırmıştır. Almanya ve Avusturya-Macaristan'ın bunu yapmasındaki amaç planlanan Birinci Dünya Savaşı başladığında Bulgaristan'ı yanlarına çekmek istemeleri olmuştur (Narinç, 2020).

1914 yılından önce ilk kıvılcım 1908 yılında Balkanlar'da çıkmıştır. Bulgaristan Osmanlı Devleti'nden ayrılmış, Avusturya-Macaristan ise yönetimi altında bulunan Bosna-Hersek'i ilhak etmiştir. Bu durumla birlikte Rusya Balkanlar'da itibar kaybetmiştir (Çakmak, 2003).

Birinci Dünya Savaşı öncesi Bulgaristan'da yapılan 1914 yılı Şubat seçimi öncesinde Radoslavov halkın Balkan Savaşları sonrası barış ve huzura ihtiyacı olduğunu anlamıştır. Bu sebeple barıştan yana olduğunu açıklayarak halktan oy istemiştir. Osmanlı devlet adamlarının Bulgaristan'da yaşayan Türklere Radoslavov lehine yaptıkları etkilerle başbakan seçilmiştir (Narinç, 2020).

19 Ağustos 1914 tarihinde Radoslavov Bulgar başbakanı olarak Talat Bey ile gizli bir anlaşma yapmıştır. Bu anlaşma Osmanlı Devleti ile Bulgaristan arasında kurulan gizli ittifakı ve diplomatik yakınlığı göstermektedir (Narinç, 2019).

Bulgaristan'ın Balkan savaşlarından sonra Yunanistan ve Sırbistan ile ilişkileri gerginlik içinde sürmüştür. Rusya Sırbistan ile Bulgaristan arasındaki ilişkilerin düzelmesini istemiştir. Radoslavov, Belgrad'daki kabineyle ilişkinin kurulması için Sırbistan hükümetinin Makedonya'daki kötü rejimini değiştirmesini şart koşmuştur. Şubat ayında Sırbistan ile Bulgaristan arasında karşılıklı elçilerin ziyareti ile Sırbistan ile ilişkiler normale dönmüştür. Mart ayında da Yunanistan başbakanı Venizelos'un olumlu adımlarıyla yapılan görüşmeyle Yunanistan ile Bulgaristan'ın arası düzelmiştir (Narinç, 2020).

Bulgar Kralı Ferdinand, Avrupalı siyasetçiler tarafından Tilki lakabı ile anılmıştır. Bu lakabı vermelerindeki sebep Kralın gözünün yükseklerde olan biri olduğunu düşünmüş olmalarıdır. Prensiğinin ilk yıllarında Başbakan Stambolov yönetime daha hakimken 1894 yılında başbakanın istifasından sonra ülkede tek yönetici haline gelmiştir (Kinross, 2018).

Bulgaristan'da bulunan Liberal hükümet ile birlikte Çar Ferdinand savaşın başı olan 1914 yılında tarafsızlığını açıklamıştır. Bunun yanında Almanya, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı Devleti'ne nakliye esnasında limanlarını ve topraklarını kullandırmıştır (Narinç, 2019).

Çar Ferdinand, tarafsız kalmasına rağmen Almanya ile bağlantısı ve yakınlığından dolayı savaşa girilmesi halinde Almanya'nın yanında savaşa girmek istemiştir. Ancak Rusya'dan çekindiğinden dolayı Ruslarla da iletişimi kesmemiştir (Narinç, 2020).

Almanya Karadeniz'e çıkıp Rus limanlarını bombalayarak Osmanlı'yı kaçınılmaz şekilde savaşa sokmak istemiştir. Osmanlı Hükümeti'nin büyük bir kısmı savaşa girme taraftarı olmamıştır. Osmanlı hükümeti savaşa girmek için Balkan ülkelerinin tutumunu öğrenmek istemiştir. Bu sebeple Bükreş'te Bulgaristan, Yunanistan ve Romanya yetkilileri ile görüşmeler yapılmıştır. Romanya'nın savaş tutumu net değilken, Yunanistan İngiltere emrinde savaşa girmeye hazır bulunmuştur, Bulgaristan ise tarafsız kalmışsa da yeni toprak parçaları kazanmak istediğinden hangi taraf bu fikrine uygun olursa o tarafta savaşa girmek için hazır beklemiştir. Rusya ise Balkan ülkelerini bazen tehdit etmiştir bazen de toprak vaadinde bulunmuştur (Komisyon, 1976).

İkinci Balkan Savaşı'ndan sonra Rusya'nın Romanya'nın yanında yer alarak Bulgaristan'ın karşısına geçmesi ve Yunanistan ve Sırbistan ile karşılıklı olarak savaşılması sonucunda Bulgaristan Osmanlı Devleti ile iyi ilişkiler kurmak istemiştir (Bayraktarova, 2009).

2. Birinci Dünya Savaşı'nın Başlaması ve Bulgaristan'ın Savaşa Girmesi

1914 yılının başlarında hiç kimse dünyanın birkaç ay içinde büyük bir savaşa sürükleneceğini tahmin etmemiştir. Savaştan önceki yıllar Avrupa'da barış ve refah var gibi gözükse de ülkeler arası gerilimler de hissedilmiştir. Dünyaya büyük güçler diye tabir edilen ülkelerin emperyal hırsları hâkim olunca neredeyse 20 yıldır Avrupa büyük bir savaşa hazırlık yaparcasına silahlanmıştı (Joll, Martel, 2018).

Avusturya- Macaristan İmparatorluğu veliahtı Franz Ferdinand 28 Haziran 1914 tarihinde Bosna'nın başkenti Saraybosna'yı ziyaretinde Sırp Milliyetçi grubun üyesi olan Gavrilo Princip tarafından eşi Prenses Sophie ile birlikte suikasta uğramıştır. Avusturya Hükümeti'nin tepkisi çok sert olmuştur. Avusturya Almanya'dan aldığı destek ile birlikte Sırbistan'a 48 saat süreli ve ağır bir nota vermiştir. Rusya 1908 yılında yaşanan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Bosna'yı ilhakı sırasında Almanya'nın Avusturya'yı desteklemesine ses çıkaramamıştır. Bunun acısıyla bu yaşanan durumda Sırbistan'ı desteklediğinden Sırbistan notaya verilecek cevabı ağırdan almıştır (Armaoğlu, 2018).

Avusturya Sırbistan'ın tutumu karşısında 28 Temmuz 1914 tarihinde Belgrad'ı bombalayarak Sırbistan'a savaş ilan etmiştir. Bu savaş üzerine ilk önce 31 Temmuz tarihinde Rusya genel seferberlik ilan etmiştir. Almanya Rusya'nın seferberliğini savaş ilanı sayarak 1 Ağustos'ta Rusya'ya 3 Ağustos'ta ise Fransa'ya savaş ilan etmiştir. Savaş ilanı yapmış büyük güçlerin hepsinin bir savaş planları bulunmakla birlikte Almanya yirmi yıldır Fransa ve Rusya'ya karşı verecekleri iki cepheli savaş planını oluşturmuştur (Hart, 2014).

27 Ekim 1913 tarihinde Almanya ile Osmanlı Devleti arasında Alman Askeri Islahat Heyeti anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma ile Balkan Savaşı'nda yenilen Osmanlı ordusu Almanlar sayesinde yeni yöntemlerle ve yeni silahlarla güçlendirilmek istenmiştir (Komisyon, 1976).

Alman ordusunun başında Genelkurmay Başkanı Moltke Fransa ordusunun başında ise General Joffre ile iki ülke arasında karşılıklı savaş başlamıştır. Almanların ellerindeki silahlar daha gelişmiştir ve daha düzenli bir orduya sahip olarak savaşa başlamışlardır. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun ordusu Almanya'yı model alsada da yetersiz kalmış, Rusya ordunun gücünden ziyade insan gücüne daha çok sahip olmuş, Britanya ise donanmasını kara ordusuna göre daha çok geliştirmiştir (Joll, Martel, 2018).

1914 yılının ekim ayında Rus donanmaları İstanbul Boğazı'nın önlerinde dolanarak Türkiye'yi rahatsız etmeye başlamışlardır. Sıkı bir şekilde Türk donanmasını takip etmişlerdir. Bu durumu bahane eden Alman Amiral; Yavuz, Midilli, Hamidiye gemileri ile Rusya'nın en güçlü deniz kalesi olan Sivastopol'a saldırıya geçmeye karar vermiştir (Biçici, 2014; Aydın, 2011).

Yavuz gemisi yanında iki mayın tarama gemisi ile birlikte en zor görev olarak Sivastopol kıyılarına gece yaklaşarak mayın dökmüştür. Gün aydınlanmaya başladığında birkaç

Rus gemisi batmaya başladığında Ruslar Türk gemilerinin saldırısına uğradıklarını anlamışlardır. Yavuz ile Rus gemileri arasında karşılıklı savaş başlamış her ne kadar Ruslar Yavuz'un üzerine bomba yağdırsa da pek isabet ettirememiş Yavuz ise Rus gemilerinden bir kaçını batırmıştır. Midilli ve Hamidiye gemileri de iki Rus gemisi batırarak başarılı olmuştur. 1 Kasım 1914 tarihinde Yavuz ve Midilli bayraklarla süslenmiş bir şekilde İstanbul boğazını alkışlar eşliğinde geçmişlerdir (Biçici, 2014).

İngiltere, yüzyıllardır buyruğunda yaşayan Müslüman ülkelerin Halifeliği elinde bulunduran Osmanlı Devleti tarafından cihat ilan edilmesiyle kışkırtılmasından korkmuştur. 11 Kasım 1914 tarihinde Padişah cihat ilan etmiştir. Yayınlanan fetvalarla İslam âleminin Müslüman düşmanı İngiltere, Rusya ve Fransa'ya karşı savaşarak Halifeyi koruması istenmiştir. Ancak cihat ve fetvalar karşılık bulmamıştır aksine Hintliler ve Araplar İngilizler için canlarını vererek Türklere karşı savaşmışlardır (Aydın, 2021; Aydın, 2023).

Bulgaristan Birinci Dünya Savaşı'nın başlarında tarafsız kalmasına rağmen Almanya'nın Türkiye'ye gönderdiği askeri malzemelerin Bulgar demiryollarından geçişine göz yumarken Sırbistan'a giden Rus askeri malzemelerin ise geçişine izin vermemiştir. Bu durumda ileri de şimdilik tarafsız kalan Bulgaristan'ın hangi devlet yanında savaşa gireceği hakkında ipucu vermiştir (Narinç, Ekincikli, 2017).

Eylül ayında Bulgaristan'da seferberlik ilan edilerek Bulgaristan Almanya yanında savaşa girmiştir. İngiliz ve Fransızlar Yunanistan üzerinden Bulgaristan'a karşı harekâta geçmenin kararını vermişlerdir. Yunan hükümeti ise bu harekât için İngilizlerin iki tümen asker göndermesi şartını öne sürmüşlerdir. Bulgaristan Sırbistan'a karşı harekâta geçince İngiliz ve Fransızların Selanik üzerinden Bulgaristan'a müdahale etmesinden başka yol kalmamıştır (Narinç, 2019).

İngiltere ve Fransa için Selanik Cephesi açılmış ancak Bulgaristan'a karşı harekât başlasa da başarılı olunamamıştır. Ordular Sırplarla birleşmeden Yunanistan'a geri dönmek zorunda kalmışlardır. Yunan Kralı Konstantin ordudaki askerlerin ellerinden silahları almak istemiştir (Armaoğlu, 2018).

Almanya Bulgaristan'a Balkan Savaşları sonucunda elde edemediği Makedonya topraklarını vaat ederek Bulgaristan'ı kendi yanında savaşa sokmaya ikna etmiştir. Alman generali Mackensen Eylül ayında ağır toplarla Belgrad'ı bombalamaya başlamıştır. İngiliz ve Fransızların asker takviyesini zamanında yetiştirememesi ve yeteri kadar asker gönderememesi

yüzünden, Sırp'ların kenti sokak sokak sıkı bir şekilde savunmasına rağmen Belgrad düşmüştür (Komisyon., 1976).

Belgrad'ın düşmesi üzerine 14 Ekim'de Bulgaristan'da savaş ilan etmiştir. Sırbistan'ın geçici başkenti yapılan Niş üzerine yürümüşlerdir. Sırp'lar ve yardıma gelen Fransızlar sıkı bir savunma yapsa da Kragujevac şehrinin 31 Ekim'de düşmesi Sırp'lar için ağır bir darbe olmuştur. Sırp'lar halkıyla birlikte trajik bir şekilde Arnavutluk üzerinden geri çekilmek zorunda kalmışlardır (Narinç, 2020).

Birinci Dünya Savaşı'nda Bulgaristan'ın İttifak Devletleri'nin desteğini alarak Sırbistan'ın büyük bölümünü işgal etmesi üzerine Radoslavov bu başarıdan gayet memnun olmuştur. Bulgar Basınına yaptığı açıklamalarla olumlu bir tablo çizmiştir. Makedonya meselesinin Bulgaristan lehine çözüldüğünü, cephedeki askerlerin canla başla çalıştığını, Dobruca meselesinin de yakın zamanda halledileceğini söylemiştir (Başkaya, 2015).

Osmanlı Devleti Dobruca'nın tamamının Bulgaristan'a bırakılmasına karşı çıkmıştır. Buna sebep olarak Bulgaristan'ın çok fazla toprağa sahip olmasını ve Rusya ile doğrudan sınırının olmasını göstermiştir. Bu konuda Almanya'da Osmanlı Devleti'nin yanında yer almıştır. 25 Mart 1918 tarihinde Talat Paşa ile Başbakan Radoslavov görüşmüştür. Talat Paşa Bulgaristan'ın, 1915 yılından Osmanlı Devleti tarafından verilen topraklarını iade etmesini istemiş ve bu konuda ısrar etmiştir. Ancak Başbakan Radoslavov bu isteği reddetmiştir (Narinç, 2019).

1918 yılında artık İttifak devletleri savaşı kaybetme sürecine girmiştir. Bulgaristan'da da ülke içinde karışıklıklar çıkmıştır. Bulgaristan'da ordu ile yönetim arasındaki ayrılıkların ortaya çıkmasıyla Ferdinand, Radoslavov'u görevden almıştır. Radoslavov hükümeti istifa ettikten sonra yerine İtilaf devletlerine yakınlığı bilinen Malinov Hükümeti gelmiştir (Pomiankowski, 2003).

Ferdinand 23 Eylül 1918 tarihinde yapılan Kraliyet Konseyinde yapılan toplantı sonrası Almanya ve Avusturya'dan istediği destek bu ülkeler tarafından reddedilince bu ittifaktan ayrılmaya karar vermiştir (Başkaya, 2015).

İttifak devletleri arasında savaşı ilk terk eden devlet Bulgaristan olmuştur. 1918 yılının Haziran ayında Ferdinand, Radoslavov hükümetini görevden almıştır. Radoslavov

hükümetinin yerine kurulan Malinov hükümeti 29 Eylül 1918 tarihinde Selanik Ateşkes Anlaşması'nı imzalamıştır (Narinç, 2019).

3. Birinci Dünya Savaşı'nın Son Bulması ve Selanik Ateşkes Anlaşması

Savaşta yıllar geçtikçe her iki taraf için de savaş yıpratıcı ve umutsuz bir hal almıştır. 1918 yılında artık savaşın sonu başladığı yer de yani Balkanlar da son bulmuştur. Bulgaristan hem anlaşma içinde olduğu Osmanlı Devleti ve Almanya ile sorunlar yaşamaya başlamış hem de kendi içinde iç karışıklıklarla boğuşmuştur. İtilaf devletlerinin güney cephesinde Selanik tarafında saldırı hazırlığı yaptığını öğrenen Bulgaristan Almanya'dan destek asker istese de Almanya bu talebi reddetmiştir (Komisyon, 1976).

15 Eylül'de İtilaf devletinin askerleri Bulgaristan'a saldırmış ve üç gün içinde Bulgaristan'ın cepheleri çökertilmiştir. Bu saldırının ardından Bulgaristan askerleri isyan ederek ayaklanmışlardır. Bulgaristan hem askerlerin ayaklanmasıyla uğraşmış hem de İtilaf devletlerinden ateşkes anlaşması talep etmişlerdir. 29 Eylül 1918 tarihinde Bulgaristan ile İtilaf Devletleri arasında savaşı sona erdiren Selanik Ateşkes Anlaşması imzalanmıştır (Narinç, 2020).

İngiliz basını Ferdinand'ı halkını felakete sürükleme suçlamıştır. Ferdinand'ın yakın zamanda tahtı bırakacağına dair yazılar yazmıştır. İngiliz basınının tahmini doğru çıkmış ve Ferdinand, 3 Ekim 1918 tarihinde oğlu Boris için tahtından çekilmiştir. Ardından da ülkesini terk ederek Coburg'a yerleşmiştir ve 1948 yılında orada ölmüştür (Başkaya, 2015).

Selanik Anlaşması'nın şartları;

1. Bulgaristan savaş esnasında işgal ettiği Sırbistan ve Yunanistan topraklarından zarar vermeden çekilecek ve itilaf devletlerinin ele geçirdiği Bulgar topraklarında ise Bulgaristan yönetimi görev yapacaktır.
2. Bulgaristan'ın ordusu terhis edilecektir.
3. Bulgaristan birliklerinden kalan silah, mühimmat, araç ve gereçler İtilaf devletlerine teslim edilecektir.
4. Yunanistan'dan alınan askeri materyaller Yunanistan'a iade edilecektir.
5. Almanya ve Avusturya-Macaristan ordularına ait askerler dört hafta içinde Bulgaristan'dan çekileceklerdir (Narinç, 2020).

Bulgaristan'ın Selanik Ateşkes Anlaşması'nı imzalayarak savaş dışı kalması Almanya'nın da yenilmesi anlamına gelmiştir. Almanya'nın Ortadoğu da kurmayı düşlediği imparatorluk hayali yok olmuştur. Bulgaristan'ın savaştan çekilmesi Almanlarda büyük üzüntü yaratmıştır. Bulgaristan'ın barış isteyerek savaştan çekilmesi Almanya'yı karıştırmış ve yürüyüşlere sebep olmuştur. Almanlar da imparatorundan barış istemesi için baskı yapmıştır (Başkaya, 2015).

Padişah VI. Mehmet Vahdettin Sadrazam ve Savaş Bakanı olarak İzzet Paşa'yı atamıştır. İzzet Paşa anlaşma devletlerinden ayrı olarak bir ateşkes anlaşması imzalamak istemiştir. Savaş esiri olan İngiliz General Thownshend'i serbest bırakarak ateşkes isteğini bildirmesi için İngiliz Filo Komutanlığı'na göndermiştir. 30 Ekim 1918 tarihinde Osmanlı Devleti temsilcileri ile İngiltere arasında Limni Adası'nın Mondros Limanı'nda Mondros Mütarekesi imzalanmıştır. Mondros Mütarekesi ile birlikte başta İstanbul ve Çanakkale boğazları olmak üzere Osmanlı Devleti'nin önemli stratejik noktaları İtilaf devletlerinin eline bırakılmıştır (Kemal, 2010).

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda İtilaf devletinin kışkırtmasıyla ayaklanan Çekler, Romenler, Macarlar bağımsızlıklarını ilan etmeye başlamışlardır. Avusturya-Macaristan İmparatoru I.Karl Wilson'dan barış görüşmesi talep etse de Wilson bu talebi artık çok geç diyerek reddetmiştir. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda ilan edilen bağımsızlıkların ardından imparatorluğun ordusunda asker sayısı azalmış ve İtalya 24 Ekimde Avusturya-Macaristan üzerine taarruz başlatmıştır. İmparator I.Karl 29 Ekim'de İtalya'dan ateşkes istemiştir. 3 Kasım'da yapılan Villa Giusti Ateşkes Anlaşması'nı Avusturya-Macaristan İmparatorluğu imzalamış ve savaştan yenilerek çekilmiştir. Anlaşmayı İmparator imzalarsa da Avusturya-Macaristan İmparatorluğu yıkılmıştır (Renouvin, 1993).

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun anlaşmayı imzalamasıyla Almanya birçok cepheden saldırılara açık hale gelmiştir. Almanya, Yüksek Komuta Heyeti'nin ısrarıyla 3 Ekim'de Amerika Birleşik Devletleri'ne barış için başvurmuştur. Almanya Amerika Birleşik Devletleri'nin bir takım yerleri onlara bağışlayacağını umarken Wilson verdiği üç nota ile Almanya'nın hem askeri hem siyasi teslimiyeti ve Almanya'nın savaşa tekrar başlayamayacak şekilde ateşkesin gerçekleşeceğini bildirmiştir. Bu durum karşısında barış isteyen Yüksek Komuta Heyeti'nden Ludendroff Amerika'nın askeri teslimiyet istemesine karşı çıkararak savaşın devam ettirilmesini istemiştir (Komisyon, 1976).

Almanya hükümeti Almanya'nın işgal edileceği korkusuyla Ludendorff'un fikrine sıcak bakmamıştır. Ludendorff istifa etmiştir. Almanya 27 Ekim'de Wilson'un koşullarını kabul etmiştir. 9 Kasım'da Berlin'de cumhuriyet ilan edilmiş, İmparator Hollanda'ya gitmiştir. Almanya 11 Kasım'da İtilaf devletlerine teslim olduğu anlaşmayı imzalamıştır. Almanya İtilaf devletlerine teslim olduktan yedi ay sonra Versay Anlaşması'nı imzalamıştır (Renouvin, 1993).

Savaş bitiminde Wilson kongrede yaptığı konuşma da Halkların kendi durumlarını kendilerinin belirlemesi gerektiğini, bir devletin diğer devletin egemenliğine göz dikmemesi gerektiğini, halkların egemenliğini dost ya da düşman devletlerin yaptığı gizli anlaşmaların belirleyemeyeceğini söylemiştir. Ancak İngiltere ve Fransa savaşın bütün yükünü çektiğini düşünerek bu fikre bağlı gibi gözükseler de kendilerine toprak istemiş ve başta İtalya olmak üzere savaşa girmesi için vaatlerde buldukları ülkelere karşı sözlerini tutmak istememişlerdir (Armaoğlu, 2018).

Sonuç

Konusu 1914-1918 yılları arasında Bulgaristan'ın durumu olan bu makalede Bulgaristan 1914 yılına Balkan savaşlarında kaybettiği yerlerin acısı ve o zamanlarda yaptığı hatalar üzerindeyken girmiştir. Bulgaristan'da bulunan Liberal hükümet ile birlikte Çar Ferdinand savaşın başı olan 1914 yılında tarafsızlığını açıklamıştır. Almanya Bulgaristan'a Balkan Savaşları sonucunda elde edemediği Makedonya topraklarını vaat ederek Bulgaristan'ı kendi yanında savaşa sokmaya ikna etmiştir. Alman generali Mackensen Eylül ayında ağır toplarla Belgrad'ı bombalamaya başlamıştır. İngiliz ve Fransızların asker takviyesini zamanında yetiştirememesi ve yeteri kadar asker gönderememesi yüzünden, Sırp'ların kenti sokak sokak sıkı bir şekilde savunmasına rağmen Belgrad düşmüştür. Belgrad'ın düşmesi üzerine 14 Ekim'de Bulgaristan'da savaş ilan etmiştir. Sırbistan'ın geçici başkenti yapılan Niş üzerine yürümüşlerdir. Sırp'lar ve yardıma gelen Fransızlar sıkı bir savunma yapsa da Kragujevac şehrinin 31 Ekim'de düşmesi Sırp'lar için ağır bir darbe olmuştur. Sırp'lar halkıyla birlikte trajik bir şekilde Arnavutluk üzerinden geri çekilmek zorunda kalmışlardır. Savaşta yıllar geçtikçe her iki taraf için de savaş yıpratıcı ve umutsuz bir hal almıştır. 1918 yılında artık savaşın sonu başladığı yer de yani Balkanlar da son bulmuştur. Bulgaristan hem anlaşma içinde olduğu Osmanlı Devleti ve Almanya ile sorunlar yaşamaya başlamış hem de kendi içinde iç karışıklıklarla boğuşmuştur. İtilaf devletlerinin güney cephesinde Selanik tarafında saldırı hazırlığı yaptığını öğrenen Bulgaristan Almanya'dan destek isterse de Almanya bu talebi

reddetmiştir. 15 Eylül'de İtilaf devletinin askerleri Bulgaristan'a saldırmış ve üç gün içinde Bulgaristan'ın cepheleri çökertilmiştir. Bu saldırının ardından Bulgaristan askerleri isyan ederek ayaklanmışlardır. Bulgaristan hem askerlerin ayaklanmasıyla uğraşmış hem de İtilaf devletlerinden ateşkes anlaşması talep etmişlerdir. 29 Eylül 1918 tarihinde Bulgaristan ile İtilaf Devletleri arasında savaşı sona erdiren Selanik Ateşkes Anlaşması imzalanmıştır. İngiliz basını Ferdinand'ı halkını felakete sürükleme suçlamıştır. Ferdinand'ın yakın zamanda tahtı bırakacağına dair yazılar yazmıştır. İngiliz basınının tahmini doğru çıkmış ve Ferdinand, 3 Ekim 1918 tarihinde oğlu Boris için tahtından çekilmiştir. Ardından da ülkesini terk ederek Coburg'a yerleşmiştir ve 1948 yılında orada ölmüştür. Savaş bitiminde Wilson kongrede yaptığı konuşma da Halkların kendi durumlarını kendilerinin belirlemesi gerektiğini, bir devletin diğer devletin egemenliğine göz dikmemesi gerektiğini, halkların egemenliğini dost ya da düşman devletlerin yaptığı gizli anlaşmaların belirleyemeyeceğini söylemiştir. Ancak İngiltere ve Fransa savaşın bütün yükünü çektiğini düşünerek bu fikre bağlı gibi gözükseler de kendilerine toprak istemiş ve başta İtalya olmak üzere savaşa girmesi için vaatlerde buldukları ülkelere karşı sözlerini tutmak istememişlerdir.

Kaynaklar

ARMAOĞLU, Fahir (2018).20.Yüzyıl Siyası Tarihi, Kronik Kitap, İstanbul 2018.

AYDIN, Mehmet Korkud, EFE İsmail (2023), Hilafetin Tarihçesi ve Kaldırılması, Sosyal ve Beşeri Bilimlerde Araştırma ve Değerlendirmeler 2, Gece Yayınları, Ankara, s.109-131.

AYDIN, Mesut, AYDIN, Mehmet Korkud (2011). Türk İnkılabı Tarihi, Ankara.

AYDIN, Yusuf (2021). Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin Cihad İlan Etmesinin Doğu Türkistan'daki Yankıları, Atatürk Yolu Dergisi, Sayı 68, Ankara

BAŞKAYA, Muzaffer (2015). İngiliz Basınına Göre Bulgaristan'ın Birinci Dünya Savaşı'ndan Çekilişi ve Selanik Antlaşması, Akademik İncelemeler Dergisi C 10, Sayı 1, Sakarya.

BAYRAKTAROVA, Emine (2009). Bulgaristan'daki Müslüman Azınlıkların Statüsü (1908-1919), Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2009.

BİÇİCİ, Mehmet (2014). Hatıratlarla Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşına Girişi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi C 13, Sayı 3, Gaziantep.

Komisyon, Birinci Dünya Savaşı Ansiklopedisi, Görsel Yayınlar, İstanbul 1976.

ÇAKMAK, Zafer (2003). Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Bosna-Hersek'i İşgali ve Sonrasında Osmanlı Devleti İle Yaptığı Antlaşma, Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi C 2, Sayı 1, Elazığ.

HART, Basil Liddell (2014). Birinci Dünya Savaşı Tarihi, Çev. Kerim Bağrıaçık, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

JELAVICH, Barbara (2009). Balkan Tarihi 2 20. Yüzyıl, Çev. Zehra Savan Hatice Uğur, Küre Yayınları, İstanbul, 2009,

JOLL, James - MARTEL Gordon (2018). Birinci Dünya Savaşı Neden Çıktı?, Çev. Orhan Dinç Tayanç, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

KEMAL, Cemal (2010). Mustafa Kemal'in Mondros Mütarekesi'ne Tepkisi, Atatürk Yolu Dergisi C 12, Sayı 46, Ankara.

KINROSS, Lord (2018). Atatürk Bir Milleti Doğuşu, Çev. Necdet Sander, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.

NARİNÇ, Ökkeş (2020). Bulgar Kaynaklarına Göre Birinci Dünya Savaşında Bulgaristan ve Türk – Bulgar İlişkileri, Gece Kitaplığı, Ankara.

NARİNÇ, Ökkeş (2019). İki Komşunun İlk İttifakı 1915-1918 (Osmanlı Devleti-Bulgaristan), Anadolu ve Balkan Araştırmaları Dergisi C 2, Sayı 4, Tekirdağ

NARİNÇ, Ökkeş– EKİNCİKLİ Mustafa (2017). Balkanlarda Denge Oyunu 1914, HUMANITAS – Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi C 5, Sayı 10, Tekirdağ 2017, ss. 143-159.

POMIANKOWSKI, Joseph (2003). Osmanlı İmparatorluğunun Çöküşü (1914-1918 1. Dünya Savaşı), Çev. Kemal Turan, Kayıhan Yayınları, İstanbul.

RENOUVIN, Pierre (1993). I. Dünya Savaşı, Çev. Teoman Tunçdoğan, İletişim Yayınları- Cep Üniversitesi, İstanbul.